

Aleksander JAKOŠ

Prebivalstveni prag

Nazadovanje števila prebivalcev – prebivalstveni prag

Planiranje in mesta v novih demografskih razmerah.

Decreasing number of inhabitants – demographic threshold

Planning and cities under new demographic conditions

Število rojstev v Sloveniji se je v dobrih dvajsetih letih skoraj prepolovilo, priseljevanje se je ustavilo, povečuje se število starejših prebivalcev, medtem ko skupno število prebivalcev celo nazaduje. Za ta pojav smo uporabljali izraz staranje prebivalstva, ki pa je nepravilen. Pomeni namreč, da je vedno več starejših prebivalcev, ker dočakajo višjo starost, to pa je vendar zelo dobro. Velika nerodnost je torej prav v izrazu staranje prebivalstva, s katerim v resnici hočemo izpostaviti problem zniževanja števila rojstev, ne pa kot problem označevati vedno kasnejše umiranje ljudi. Stanje, ko je v enem letu število umrlih enako številu rojenih, imenujemo prebivalstveni prag. Tovrstna problematika v Sloveniji se je zelo zaostriła, ker je naša država že pod prebivalstvenim pragom, ne pa zaradi staranja ljudi. Nazadovanje skupnega števila prebivalcev, močno znižanje števila mladih in na drugi strani večanje števila starih prebivalcev zahtevajo tudi nove postopke planiranja, ki ne more več temeljiti na neki imaginarni rasti, ampak na kakovosti razvoja. To velja tudi za mesta.

The number of births in Slovenia has in the last twenty years almost halved, immigration has stopped, the number of older citizens is increasing while the whole population number is actually decreasing. This phenomenon has been termed ageing population, which is incorrect. In fact it means that there are increasingly more elder citizens, because they reach a higher age, but this is not the essential problem. A major inconsistency is in the term ageing population itself, by which we want to emphasise the problem of decreasing birth rates and not the problem of people dying later. The condition when the number of births equals the number of deaths is called the demographic threshold. This problem is extremely pressing in Slovenia because our country is already below the demographic threshold, but not because of ageing. The decreasing number of inhabitants, strong decrease in the number of younger people and also the increasing number of elder people, demand new approaches to planning, which cannot be based on imaginary growth, but on the quality of development. This also applies to cities.

1. Uvod

Število prebivalcev Slovenije je naraščalo od prvega popisa leta 1857, ko je na današnjem ozemlju Slovenije živelo dobrih 1.100.000 prebivalcev, do leta 1991, ko se je število zelo približalo dvema milijonoma. Za našo državo je značilno, da se je do konca šestdesetih let prejšnjega stoletja več ljudi odselilo kot priselilo, vendar je bil naravni prirast dovolj visok, da je število stalno naraščalo. V letu 1980 se je začelo zniževanje števila rojstev, ki se še do danes ni ustavilo, hkrati pa se je začel zniževati pozitiven migracijski saldo, ki je bil za Slovenijo značilen dobrih trideset let. Po letu 1991 je migracijski saldo v posameznih letih nihalo med rahlo pozitivnim in negativnim, nadaljevalo pa se je zniževanje števila rojstev in vse od 1997 ima Slovenija negativen naravni prirast. Leta 2001 se je rodilo 17.474 otrok, umrlo pa 18.508 prebival-

cev. Zato se je začelo zniževati tudi skupno število slovencev.

Zniževanje skupnega števila prebivalcev, predvsem pa alarmantni podatki o vedno nižjem številu rojstev so nenadoma potisnili prebivalstveno problematiko v ospredje tako v strokovnih kot ostalih krogih. Pri tem Slovenija ni osamljena, saj se s podobnim problemom srečujejo praktično vse evropske države (in tudi večina ostalega razvitega sveta).

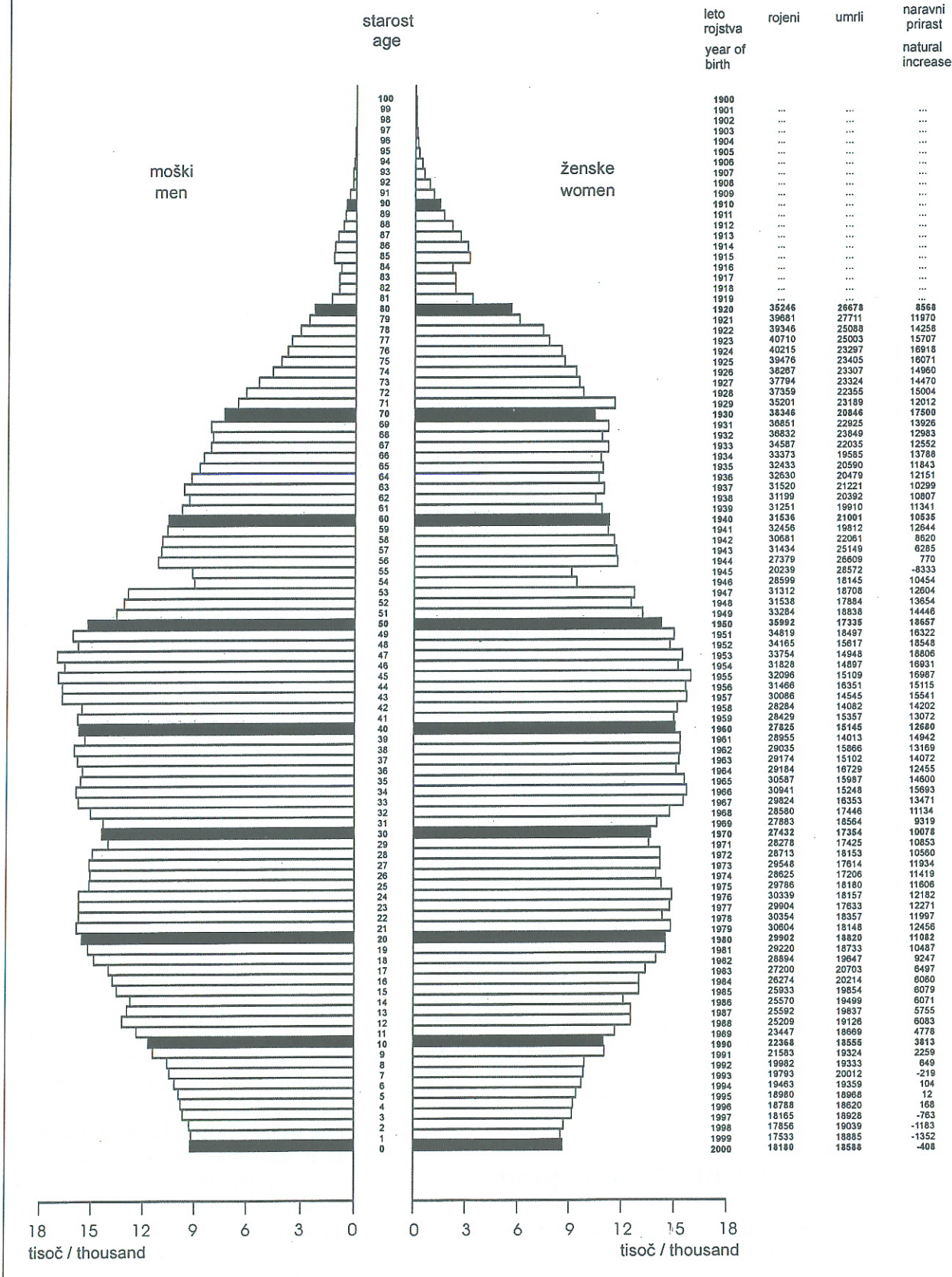
V Evropi se je število rojstev po drugi svetovni vojni dvignilo, nato pa je začelo vztrajno padati in vedno več držav je imelo negativen naravni prirast. Stalno močno priseljevanje v bolj razvite države je ta problem dolgo zakrivalo, z njegovim pojemanjem (omejitvami v državah priseljevanja) je demografska problematika stopila v ospredje. Število prebivalcev je začelo nazadovati. Ta proces neposrečeno imenujemo staranje prebivalstva in

STAROSTNA PIRAMIDA PREBIVALSTVA SLOVENIE
AGE PYRAMIDE OF SLOVENIAN POPULATION

DATUM 30.06.2000

DATE 30.06.2000

ima zelo negativen prizvok. Tudi v Sloveniji smo ta izraz nekritično povzeli in ga predstavljamo kot največji problem, čeprav gre v bistvu za zelo pozitiven proces.

2. Staranje prebivalstva

Beseda staranje pomeni, da je vedno več starejših prebivalcev, ki dočakajo v povprečju tudi vedno višjo starost. To pa je vendar krasno, dobro, lepo, nikakor ne slabo, in lahko le upamo, da se bo staranje nadaljevalo, saj je medicina vedno bolj razvita in tudi prebivalci vedno bolj skrbijo za svoje zdravje. Skrbi me le, da postajajo nekatera zdravila ali zdravljenje za starejše prebivalstvo predraga (čeprav tega nihče uradno ne pove). Zato je, če ne drugega rahlo nerodno, da ima proces staranja tako slab prizvok, čeprav gre za velik napredek človeštva.

leta 1931 je bilo v Sloveniji pričakovano trajanje življenja ob rojstvu za moške dobrih 50 let in za ženske dobrih 54. Pričakovano trajanje življenja se je do leta 1959 povečalo na slabih 66 let pri moških in slabih 71 pri ženskah. Štirideset let pozneje, 1999, pa je bilo pričakovano trajanje življenja v Sloveniji ob rojstvu za moške dobrih 72 let in pri ženskah skoraj 79 in zato je vedno več starejših ljudi, kajti le-ti živijo vedno dlje.

Gospodarstvu in politiki (denar) veliko število starejših (upokojenih) prebivalcev pomeni problem z vidika odnosa zaposleni: upokojeni. Leta 1931 je bilo v Sloveniji 19,1 % prebivalcev starih 50 let in več. Delež se je do 2002 povečal na 32,8 %, že 2010 naj bi presegel 35 %. Še bolj se je povečal delež prebivalcev, starih 65 let in več, ki je v Sloveniji leta 1931 znašal 7,3 %, do leta 2002 se je podvojil na 14,7 %, leta 2010 pa naj bi presegel 15 %. Daljšanje življenjske dobe je torej zelo pozitiven proces z vidika prebivalstva, ekonomsko gledano pa je problem zaradi vedno višjega deleža vzdrževanih ljudi. Vendar zaradi tega ne smemo trditi, da je staranje prebivalstva slabo!

3. Prebivalstveni prag

Ko rečemo, da je staranje prebivalstva slabo, mislimo, da je vedno manj mlajšega prebivalstva in se zato povečuje delež starejšega.

Problem je torej pomanjkanje mladih, ne pa število starih. Dejansko je to za ves razviti svet nov problem. Velika nerodnost je torej prav v izrazu staranje prebivalstva, s katerim v resnici hočemo izpostaviti zniževanje števila rojstev, ne pa kot problem označevati vedno kasnejše umiranje (vsaj upam tako, glede na to, da sem že srečal abrahama).

Zato bi bilo mnogo bolj primerno uporabljati izraz prebivalstveni prag (kot izraz demografski prag se že deloma uporablja).

Stanje, ko je v enem letu število umrlih prebivalcev enako številu rojenih, imenujemo prebivalstveni prag.

Gre za tako starostno-spolno sestavo prebivalstva in take koeficiente rodnosti in umrljivosti, da je število rojenih in umrlih na leto enako. Problem nastopi, ko število smrti preseže število rojstev in se prebivalstvo nekega območja znajde pod prebivalstvenim pragom. Tovrstna problematika pri nas se je zelo zaostrila, ker je Slovenija že pod prebivalstvenim pragom, ne pa zaradi staranja ljudi.

Zavedam se, da bo mogoče za širšo javnost bolj privlačen izraz demografski prag, ki se sliši bolj imenitno, pomeni pa isto, le da združimo grščino in slovenščino. In zakaj ne bi enkrat poskusili uveljaviti slovenskega izraza, torej prebivalstveni prag.

4. Slovenija in prebivalstveni prag

Slovenija je pod prebivalstvenim pragom že od leta 1997. Sedanja demografsko sliko države lepo pokaže starostna piramida prebivalstva za leto 2000.

Starostna piramida je le eden od grafičnih načinov prikazovanja prebivalstva po starosti in spolu. Na levi strani je prikazano število moških v posamezni starosti in na desni so ženske. Starostna piramida torej prikaže starostno-spolno sestavo prebivalstva nekega območja na točno določen datum. Kot pove že ime, bi morala biti najširša na spodnjem delu, kjer so prikazane najmlajše starostne skupine. Ker je umrljivost v mlajših letih zelo nizka, se piramida v začetnih letih le počasi ožja, z višjo starostjo pa vedno hitreje. Tako grafično sliko bi imelo prebivalstvo ob stalni

visoki rodnosti (vsaj presežek števila rojstev nad smrtmi) brez nihanj v smrtnosti in predvsem brez večjih migracij z ostalimi območji.

Prvo, kar lahko rečemo o starostni piramidi za prebivalstvo Slovenije leta 2000, je, da nima oblike piramide. Spodnji del je preozek (nižanje števila rojstev), v sredini pa je preširoka (veliko prebivalcev v zrelih in starejših letih). Stanje napoveduje nadaljnje zniževanje števila prebivalcev, oblika pa je bolj podobna žari kot piramidi.

Iz nje lahko razberemo vse pomembnejše demografske dogodke v preteklosti, hkrati pa tudi brez izdelave pravih projekcij prebivalstva predvidimo značilnosti prihodnjega demografskega razvoja. V sredini je vpisana starost prebivalcev, na desni pa smo pripisali leto rojstva prebivalcev, ki so prikazani na piramidi, in za to leto podatek o številu rojenih in umrlih ter naravni prirast (razlika med številom rojenih in umrlih v tistem letu) v Sloveniji.

Starostna piramida ima bolj obliko žare predvsem zaradi ozkega spodnjega dela. To je posledica upadanja rojstev v zadnjih dvajsetih letih. Leta 1979 je število rojstev v Sloveniji zadnjič preseglo število 30.000 na leto. Potem se je začelo stalno nazadovanje, ki se še do danes ni ustavilo. V obdobju 1980–1990 je imela Slovenija še vedno pozitiven migracijski saldo, ki pa je bil bistveno nižji kot v obdobju 1970–1980. Leta 1980 je bilo v Sloveniji rojenih 29.902 otrok. Leta 2000 so imeli ti otroci dvajset let, število prebivalcev, starih 20 let pa je bilo takrat 30.114. Vidimo, da se je ta starostna skupina povečala za dobrih dvesto prebivalcev zaradi priseljevanja (nekaj jih je seveda v teh dvajsetih letih tudi umrlo). Po letu 1991 pa je Slovenija odvisna le od lastnega naravnega prirastka.

Že samo iz podatkov, ki jih prikazuje starostna piramida, lahko trdimo, da se bo zniževanje števila rojstev nadaljevalo. Ker je bilo gibanje števila prebivalcev Slovenije po drugi svetovni vojni do sredine osemdesetih let dokaj enakomerno (stalno visoka rast zaradi relativno visokega naravnega prirastka in priseljevanja), nismo posvečali dovolj pozornosti nekaterim specifičnim demografskim kazalcem, ki so že kazali na upadanje rodnosti. Celotna rodnost to je povprečno število živorojenih otrok na eno žensko v rodni dobi (15–49 let), je začela hitro upadati in proces

se do danes še ni ustavil (na kar kaže tudi število rojstev na leto). Tudi če bi se ustavilo upadanje rodnosti ali pa bi se ta zopet celo nekoliko povišala, bo število rojstev v Sloveniji še nadalje upadalo. Razlog je zelo preprost. Rodnost je v Sloveniji najvišja v starostni skupini žensk od 20. do 30. leta (povprečna starost matere ob otrokovem rojstvu leta 1990 je bila v Sloveniji 26,5 leta, leta 2000 pa 28), ki rodijo približno 70 % vseh otrok. V letu 2000 je bilo v Sloveniji 94.339 deklic starih do deset let, 127.787 žensk v starosti 10 do 20 let in 143.637 v starosti 20 do 30 let. Ob dobrih 144.000 ženskah v starosti 20 do 30 let je bilo leta 2000 število rojstev v Sloveniji približno 18.000, kolikšno pa bo čez dvajset let, ko bo žensk v tej starosti le 94.000, lahko le domnevamo, vendar gotovo manj kot danes, saj bo tudi število žensk za 50.000 nižje kakor danes. Tega ne more nadomestiti nobeno priseljevanje in tudi ne nekoliko zvišana rodnost. Zato je za Slovenijo zelo bistveno, da bi se takoj zaustavilo padanje celotne rodnosti in bi se zniževanje števila rojstev nekaj let nadaljevalo samo še zaradi vedno manjšega števila že rojenih žensk, ko pa bi se število žensk v rodni dobi zopet ustalilo (čez dvajset ali celo več let), bi se tako lahko zniževanje števila rojstev v Sloveniji zaustavilo. Ker je sedaj starejših prebivalcev bistveno več kakor mlajših, to pomeni, da bo imela Slovenija še dolgo negativen naravni prirast in se bo zato število prebivalcev zniževalo. Z zaustavljenim upadanjem celotne rodnosti bi se lahko demografska slika Slovenije zopet popravila in zagotavljala vsaj obnavljanje lastnega števila prebivalcev (tako imenovana ničelna rast), vendar pa ob bistveno nižjem skupnem številu prebivalcev, kakor jih ima danes.

Razlike v številu prebivalcev po posameznih letih starosti v Sloveniji med 20 in 50 letom niso zelo velike. Leta 2000 je bilo 296.475 prebivalcev, starih 20 do 30 let, 304.474 starih 30 do 40 let in 316.396 starih 40 do 50 let. Med tremi skupinami je najstarejša celo najbolj številčna. Kot zanimivost naj povem, da je bilo leta 2000 največ prebivalcev starih 44 let (skoraj 33.000) ali 15.000 več kot enoletnih otrok. Razloga za tako številčno desetletno starostno skupino sta dva. Tudi v Sloveniji je število rojstev po drugi svetovni vojni močno poraslo (baby boom). V obdobju 1949–1953 je krepko presegalo 33.000 na leto. Leta 1950 je bilo rojenih skoraj 36.000 otrok (največ po 1932 in še enkrat več kot

2000). Slovenija je imela najvišji pozitivni prebivalstveni migracijski saldo v letih 1975–1980. V našo državo se je priseljevalo predvsem mlado prebivalstvo, ravno tako rojeno po drugi svetovni vojni. V današnji starostni skupini 40 do 50 let sta se torej združila visoka rodnost v Sloveniji in najmočnejše priseljevanje. Zaradi številčnosti te starostne skupine je bilo pred dvajsetimi leti več rojstev in v letih od 1970 do 1980 je število v Sloveniji celo rahlo naraščalo.

Število rojstev je bilo v Sloveniji dokaj nizko tudi okoli leta 1970. Razloge lahko iščemo 25 let prej. Zaradi vojne je bilo število rojstev zelo nizko v letih 1944–1946. Najnižje je bilo leta 1945, ko se je rodilo le dobrih 20.000 otrok (vendar še vedno za dobrih 2.000 več kot leta 2000, ko je živelo v Sloveniji skoraj 2 milijona prebivalcev v primerjavi z dobrih 1.400.000 leta 1945). Sledila je logična posledica. Ker je bilo število rojstev nižje, je bilo čez 25 let tudi nižje število žensk v najbolj rodni dobi in zato tudi manj rojstev okoli leta 1970.

Starostna piramida Slovenije za prebivalce, stare 55 let in več (do 100 let), ima dokaj pravilno obliko. To »pravilnost«² nekoliko zmotijo le prebivalci, stari 80 do 85 let, ki jih je manj kot prebivalcev, starih 85 do 90 let. Tisti, ki so danes stari 80 do 85 let, so bili rojeni v obdobju 1915–1920. To je približno čas I. svetovne vojne (1914–1918) in število rojstev je bilo nižje kakor pred vojno. Ti so bili v času druge svetovne vojne stari 25 do 30 let in med njimi je bilo veliko žrtev.

Sedanja starostno-spolna sestava prebivalstva Slovenije je rezultat prejšnjih demografskih dogodkov. Razlike med številom moških in žensk niso velike, izstopajo le najstarejše starostne skupine, v katerih prevladujejo ženske, pri katerih je pričakovano trajanje življenja skoraj 79 let, pri moških pa dobrih 71. Čeprav imamo na razpolago tudi podatke o prebivalstvu za leto 2001, smo zaradi lažjega razumevanja izbrali leto 2000 in tudi pomembnejše demografske dogodke zaokroževali na desetletna ali petletna obdobja.

Starostna sestava prebivalstva Slovenije napoveduje nadaljnje upadanje rojstev zaradi zniževanja števila žensk v rodni dobi in povečevanje števila starejših prebivalcev, kajti v starejše življenjsko obdobje prihajajo zelo številčne povojne generacije. Zaradi več sta-

rejših prebivalcev in manj rojstev bo število umrlih še nadalje presevalo število rojenih in Slovenija je klasičen primer prebivalstva, ki je pod prebivalstvenim pragom.

5. Planiranje, mesta in prebivalstveni prag

V tem prispevku posebej ne načentam migracij, ki lahko poleg naravnega prirastka tudi bistveno vplivajo na gibanje števila prebivalcev. Ne glede na pričakovan vstop Slovenije v Evropsko skupnost in s tem praktično neomejene možnosti za selitve menim, da bo selitvenimi saldo prebivalstva Slovenije ostal uravnotežen, torej bo približno toliko priselitev kot odselitev. Bolj me skrbi pričakovana višja izobrazbena sestava odseljenih kot priseljenih. Priseljevanje ne sme bistveno nadomeščati negativnega naravnega prirastka tudi ali predvsem zaradi narodnostnega vidika.

Slovenija je pod prebivalstvenim pragom in tudi različne projekcije prebivalstva (Urbanistični inštitut RS, SURS idr.) kažejo na upadanje števila prebivalcev. Taki oceni prihodnjega razvoja se mora prilagoditi tudi planiranje v Sloveniji. Ne moremo več pričakovati, da bodo izvajalci planov od izdelovalcev strokovnih podlag dobili napisano predvideno rast števila prebivalcev, nato pa bodo rutinsko izračunali, koliko je potrebnih novih vrtcev, šol, delovnih mest, cest, stanovanj itd. Vedno bolj postaja jasno, da mora planiranje temeljiti na kakovostnem razvoju, ne pa na nekih imaginarnih rastočih indeksih.

Kakovostna demografska strokovna podlaga za planiranje mora dati realno sliko prihodnjega števila prebivalcev in njegove starostno-spolne sestave. V prihodnosti lahko pričakujemo, da bomo imeli vsaj še nekaj časa vedno manj predšolskih otrok. Toda število vrtcev ni odvisno le od števila otrok, ampak tudi od deleža zajetja teh otrok. Če hočemo imeti vrtce v peš dostopnosti, manjše skupine otrok, večje skupne igralne površine itd., predvsem pa na vseh ravneh bistveno višje standarde, vidimo, da je pred nami še veliko dela. Enako velja tudi za izobraževalne ustanove, kajti delež popolnega zajetja neke starostne skupine se vedno bolj seli iz osemletke (devetletke) na srednje šole in celo univerzo. Čeprav so generacije v starosti za vpis

Izgrajevanje mesta

na univerzo že nekoliko manj številčne, pa se lahko ob podatkih o številu študentov na profesorja ali na število sedežev v predavalnicah le zgrozimo. Slovenijo čaka veliko dela predvsem v približevanju življenjskega standarda razvitemu zahodu. Če na primer pogledamo stanovanjsko gradnjo, nam samozavest načne že preprost podatek, da se dnevna soba v zahodnih državah ne šteje med sobe ampak je nujen sestavni del stanovanja. To pomeni, da lahko takoj prekategoriziramo dvosobna stanovanja v enosobna, trisobna v dvosobna itd. Če k temu prištejemo še zahodne normative za potrebno stanovanjsko površino na prebivalca lahko rečemo, da bi morali stanovanjski sklad kar podvojiti. Tu pa ne gre samo za kakovost stanovanjskega sklada, ampak tudi za število stanovanj, saj imamo še vedno veliko nerešenih tovrstnih problemov, veliko pa je tudi zakritih. Le kot primer naj navedem, da je v Sloveniji zelo veliko štiri- ali veččlanskih prisilnih skupnih gospodinjstev, v katerih se nekateri otroci že bližajo štiridesetemu letu.

Slovenija mora prebivalstvu zagotoviti primeren standard ne samo na področju osnovnih dobrin (hrana, stanovanje, šolanje, delovno mesto itd.), ampak mnogo širše, kar bo prineslo novo kakovost življenja, ki ne bo pomenilo samo dolgotrajnega in naporega preživetja. Ko govorimo o starejšem prebivalstvu, se moramo zavedati, da bo njegovo število raslo tudi absolutno. Po projekciji prebivalstva, ki sem jo izdelal za nalogo Stanovanjske potrebe upokojencev in drugih starejših prebivalcev, se bo število prebivalcev Slovenije, starih 50 let in več, samo v obdobju 2002–2010 povečalo za 47.000. Pri tem moram poudariti, da gre za zelo zanesljivo oceno, kajti to prebivalstvo že danes živi tu in se verjetno ne bo odselilo iz Slovenije. Čaka nas torej še veliko dela z domovi za starejše in univerzami za tretje življenjsko obdobje.

Mesta so bila v zgodovini pogosto spodbujevalci razvoja, danes pa ni vedno tako. Mnoga so že izgubila zgodovinsko poslanstvo in danes komaj še životarijo (na primer mesta, vezana na rudarstvo, železarstvo ali nekatere druge propadajoče panoge), če niso začela razvijati novih funkcij. Mesta lahko ohranijo svojo kakovost le z novo pridobljeno kakovostjo. Razvojno gledano pomeni velikost (število prebivalcev) mesta lahko tudi že njegovo slabost, saj stroški mestoslužnih dejavnosti pogosto že presegajo dobiček mestotvornih.

V Sloveniji še vedno prevladuje mišljenje, da je edini pravi razvoj mest vezan na rast števila prebivalcev. Nasprotna je misel majhno je lepo. Vendar se moramo zavedati, da je majhno tudi drago, ni pa vse veliko tudi slabo. Prebivalstvena slika Slovenije je taka, da ne moremo pričakovati nadaljnje številčne rasti prebivalstva v mestih, če hočemo kolikor toliko uresničiti ideje o sonaravnem, trajnostnem razvoju in globalnem razvoju ali kakšnem drugem poimenovanju razvoja, ki je trenutno moderno. V Sloveniji ne moremo več govoriti le o nekaterih demografsko ogroženih krajevnih skupnostih, demografsko ogroženem podeželju in hribovitih območjih, ampak je celotna država pod prebivalstvenim pragom. To velja tudi za mesta.

Mesta so se v Sloveniji hitreje razvijala kot ostali deli tudi po rasti števila prebivalcev. Kjer pa so zaradi priseljevanja zelo hitro porasla, se je porušila starostno spolna sestava. Priseljevanje pomeni pritek mlajšega prebivalstva, ko pa se to začne starati, je delež starejših bistveno višji kot v območjih uravnotežene rasti števila prebivalcev. Značilen je primer Nove Gorice, ki je doživela zavesten hitri razvoj, saj se je razvila kot načrtna protiutež italijanski Gorici. Hiter razvoj je imel zelo pozitivne posledice, saj je delno zaustavil praznjenje zahodne Slovenije. Število prebivalcev Nove Gorice se je v dobrih tridesetih letih povečalo za več kot štirikrat (od slabih 5.000 v letu 1948 je naraslo na slabih 20.000 leta 1981). Vsi smo govorili o mestu mladih, kar je Nova Gorica tudi bila, saj je bila večina priseljencev starih dvajset do trideset let. Ko se je razvoj ustavil, se je zelo številno priseljeno prebivalstvo pač staralo in demografska slika je postala mnogo bolj žalostna. Ker je bilo upadanje števila rojstev z začetkom osemdesetih let tudi v Novi Gorici zelo močno, je danes to staro mesto, močno pod prebivalstvenim pragom. Nova Gorica je demografsko mnogo bolj ogrožena kot marsikatero uradno deklarirano demografsko ogroženo območje.

Danes je pod prebivalstvenim pragom večina slovenskih mest, kar pa zaradi njihove velikosti (absolutno število prebivalcev) ne pomeni razvojne ogroženosti v primerjavi z redkeje poseljenimi demografsko ogroženimi območji. Mesta se bodo morala bolj posvetiti kakovostnemu razvoju, hkrati pa se zavedati da imajo ali pa bodo v kratkem imela zelo veliko starejšega prebivalstva. Ljudje, ki so po drugi svetovni vojni mno-

žično prihajali v mesta in prispevali k njihovemu razvoju, so se z leti postarali. V posameznih obdobjih je lahko število starejših zelo veliko predvsem v mestih, ki so doživela razcvet v razmeroma kratkih časovnih obdobjih. Delež starejšega prebivalstva v mestih pa je še višji zaradi odtoka mlajšega prebivalstva na obrobja, kje je življenje cenejše in tudi okolje praviloma prijaznejše. V nekaterih mestih se sicer že pojavlja vračanje najbogatejšega sloja v najbolj privlačne mestne predele, kar je razvojno gledano zelo ugodno, demografsko pa ta pojav ne pomeni zaenkrat še ničesar. V Sloveniji so pod prebivalstvenim pragom tako mesta kot vasi, podeželje in hribi, na kratko rečeno – Slovenija. To pa od nas zahteva oblikovanje take demografske politike, ki bo zaustavila upadanje števila rojstev in s tem demografski samomor naroda in na drugi strani nove načine planiranja regionalnega razvoja in načrtovanja razvoja mest in podeželja.

Aleksander Jakoš, univ. dipl. geogr.,
 Urbanistični inštitut RS
 E-pošta: aleksander.jakos@urbinstitut.si

Viri in literatura

- Jakoš, Aleksander (1991) Demografske in regionalne presoje. V: Nacionalni stanovanjski program, Urbanistični inštitut RS, Ljubljana.
- Jakoš, Aleksander (1996) Projekcije prebivalstva – analize in projekcije demografskega razvoja v Sloveniji do leta 2020 po občinah za potrebe prostorskega plana Slovenije, Urbanistični inštitut RS, Ljubljana.
- Jakoš, Aleksander (2000) Ljubljana: velika ali mala, Ljubljansko geografsko društvo, ZRS, ZRC SAZU, Ljubljana.
- Jakoš, Aleksander (2000) Analiza in projekcija demografskega razvoja na mestnem območju Nove Gorice do leta 2020, Urbanistični inštitut RS, Ljubljana.
- Jakoš, Aleksander (2001) Demografski potencial in ocena bodočega gibanja števila prebivalcev ob upoštevanju migracij za Mestno občino Koper, Urbanistični inštitut RS.
- Jakoš, Aleksander (2001) Ocena dosedanjega gibanja števila prebivalcev – ocena demografskega potenciala Mestne občine Piran, Urbanistični inštitut RS.
- Jakoš, Aleksander (2001) Demografski potencial in ocena bodočega gibanja števila prebivalcev za občino Ormož, Urbanistični inštitut RS.
- Jakoš, Aleksander (2002) Demografski potencial in ocena bodočega gibanja števila prebivalcev po naravni rasti in ob upoštevanju migracij za območje Urbanistične zasnove mesta Celje, Urbanistični inštitut RS.
- Jakoš, Aleksander (2002) Ocena bodočega števila starejših prebivalcev v Sloveniji in statističnih regijah. V: Senci, Richard (2002) Stanovanjske potrebe upokojenec in drugih starejših prebivalcev, Urbanistični inštitut RS, Ljubljana – v delu.
- Katalog regionalnih delitev Slovenije (2001), SURS, Ljubljana.
- Podatki o enoletni starostno spolni sestavi prebivalstva Slovenije 30. 6. 2000 (državljeni), SURS in MNZ, Ljubljana.
- Statistični urad Republike Slovenije (SURS): podatki popisov prebivalstva, rezultati raziskovanj – prebivalstvo Slovenije, statistični letopisi.
- Šifrer, Živko (1952) Demografska statistika, Zavod za statistiko in evidenco LRS, Ljubljana.